

ΚΑΛΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΜΑΝΤΑΤΑ (Φεβρουάριος 2007)

Συγγραφέας: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ

Μάλλον είναι τα ανώμαλα κλιματικά φαινόμενα που προκάλεσαν τελευταία μια ένταση στη συνειδητοποίηση των προβλημάτων που απειλούν τον πλανήτη μας: ακραίες υψηλές και χαμηλές θερμοκρασίες, πλημμύρες και ξηρασίες, οι μέσες θερμοκρασίες που φαίνεται ότι ανεβαίνουν σιγά σιγά αλλά σταθερά, τα παγόβουνα που αρχίζουν να λιώνουν, η στάθμη της θάλασσας που απειλεί να ανέβει – όλα δείχνουν ότι κάτι δεν πάει καλά με τις ανθρώπινες επεμβάσεις στη Φύση. Πολλές τέτοιες επικίνδυνες επεμβάσεις επισημαίνονται, αλλά κυριότερη από όλες φαίνεται να είναι η μόλυνση της ατμόσφαιρας που δημιουργεί αυτό που ονομάστηκε «φαινόμενο θερμοκηπίου».

Αυτά όλα δεν είναι καινούργια. Ακόμα και άνθρωποι με κύρια ενδιαφέροντα άσχετα προς το περιβάλλον, όπως ο συντάκτης των γραμμών αυτών, είχαμε δημόσια σημάνει κάποιους κώδωνες κινδύνου πριν από τριάντα πέντε χρόνια. Τότε είμασταν λίγοι και η αντίδραση των πολλών ήταν ότι ασχολούμαστε με κινδύνους μακρινούς και αβέβαιους, υπερβάλλοντάς τους μάλιστα. Τότε άρχιζαν να δημιουργούνται οι πρώτες οικολογικές κινήσεις, κάποια κόμματα ονομάζονταν πράσινα, κάποια φρένα προτείνονταν στην ανάπτυξη. Αλλά όλα αυτά φαίνονταν να έχουν κάποιο χαρακτήρα μακρινής και αβέβαιης καταστροφολογίας, περίπου στα όρια μιας συμπαθούς γραφικότητας.

Τότε η Φύση (ο αέρας, η θάλασσα, οι πρώτες ύλες) αντιμετωπιζόταν σαν ανεξάρτητη πηγή ωφελημάτων και σαν απέραντος τόπος εναπόθεσης περιττών υπολειμμάτων, κοινώς σκουπιδιών. Απροβλημάτιστα οι πλούσιες χώρες μόλυναν τη Φύση και οι φτωχές προβληματίζονταν μόνο για το πώς θα μπορέσουν να τη μολύνουν κι αυτές, «αναπτυσσόμενες». Ηχούσε παράτονα κάθε υπόδειξη φραγμού σε όσους απολάμβαναν τα αγαθά της ανάπτυξης και σε όσους ονειρεύονταν να τα απολαύσουν. Και πρέπει μάλιστα να ομολογηθεί ότι στην περίπτωση των τελευταίων μια τέτοια υπόδειξη –ή, χειρότερα, μια επιβολή– θα ήταν και ηθικά αδικαίωτη: πώς να πεις σε κάποιον φτωχό ότι η ανάπτυξη πρέπει να παγώσει ως εδώ, γιατί μολύνει το περιβάλλον· εμείς μένουμε στο δικό μας επίπεδο ζωής και εσείς στο δικό σας;

Τώρα οι συνειδήσεις αρχίζουν να ευαισθητοποιούνται: πολίτες και πολιτείες δείχνουν αυξημένο ενδιαφέρον για το περιβάλλον και την τύχη του. Θαρρείς και όλοι ξαφνικά έγιναν ακτιβιστές ή έστω υποστηρικτές της Γκρίνπις. Μπορεί τα συμπτώματα ενδιαφέροντος, έστω και αν πολλαπλασιάζονται, να είναι απατηλά, μπορεί να είναι στάχτη στα μάτια του κόσμου. Αλλά ακόμα και έτσι αν είναι, το πράγμα έχει σημασία και μάλιστα μεγάλη, ακριβώς γιατί δείχνει ότι ο κόσμος άρχισε να ενδιαφέρεται για το θέμα, ότι το θέμα τραβάει – υπάρχει και καλός λαϊκισμός. Και ίσως χρειάζεται σαν αντίβαρο στα πολλά και μεγάλα συμφέροντα που ωφελούνται, βραχυπρόθεσμα βεβαίως, από την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Μια καταγραφή των ενδείξεων αυτής της αύξησης του ενδιαφέροντος για την προστασία του περιβάλλοντος θα μπορούσε να αρχίσει από τη χώρα που αποτελούσε και αποτελεί ένα μεγάλο εμπόδιο στην προστασία αυτή: οι ΗΠΑ, χώρα που προκαλεί τη μεγαλύτερη ίσως μόλυνση, ήταν και η χώρα που είχε κατηγορηματικά αποκρούσει τη δέσμευσή της από τη Συμφωνία του Κιότο, που πρόβλεπε ένα χρονοδιάγραμμα σταδιακής μείωσης των εκπομπών που προκαλούν την υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας. Αυτό φαίνεται να επιβάλλουν τα βιομηχανικά της συμφέροντα και αυτό επιθυμούσε η μεγάλη πλειοψηφία του αμερικανικού λαού, φοβούμενη κυρίως τη μείωση των θέσεων εργασίας. Εύκολα αποδοκιμάζει κανείς αυτή την «αντιπεριβαλλοντική» στάση των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά και η αποδοκιμασία εύκολα αντικρούεται με την παρατήρηση ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ έτσι έπρεπε να κάνει, αφού αυτό επιθυμούσε η πλειοψηφία του λαού τους – αυτό θα πει δημοκρατία. Οπωσδήποτε τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν: πολλές πολιτείες, λιγότερο ενδιαφερόμενες για τη ρυπογόνο βιομηχανία, άρχισαν να θεσπίζουν κανόνες και άλλες – για να αποφύγουν έναν κατακερματισμό της αγοράς – άρχισαν να προωθούν ρυθμίσεις προστατευτικές του περιβάλλοντος σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Η αποδοχή των κανόνων του Κιότο ίσως δεν είναι μακριά.

Συγχρόνως και παράλληλα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση προωθούνται μέτρα για αποφασιστικό περιορισμό των καυσαερίων από τους κινητήρες των αυτοκινήτων – μια από τις κυριότερες αιτίες ρύπανσης της ατμόσφαιρας. Η ρύθμιση βρίσκεται και εδώ στο στάδιο των διαπραγματεύσεων με εκπροσώπους των αυτοκινητοβιομηχανιών που προσπαθούν να επιτύχουν βραδύτερους ρυθμούς μείωσης με τα γνωστά επιχειρήματα που χαρακτηρίζουν τα προτεινόμενα μέτρα «αντιοικονομικά», «υπερβολικά» και τα παρόμοια. Αλλά και εδώ ο δρόμος των περιοριστικών ρυθμίσεων έχει ανοίξει με την

ευεργετική πίεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσα στην Ευρώπη πάντα και πριν από τις κοινοτικές ρυθμίσεις που θα επιβληθούν, αξίζει να σημειωθεί ένα περιστατικό στη Γαλλία, στον προεκλογικό αγώνα για την προεδρία της Δημοκρατίας με έντονο συμβολισμό. Υπέρμαχος μιας οικολογικής πολιτικής κίνησης που ήταν να θέσει υποψηφιότητα (έστω με την ελπίδα ενός μικρού μόνο ποσοστού ψήφων, που θα μπορούσε όμως να αποδειχθεί κρίσιμο) δήλωσε ότι δεν θα προχωρήσει στην υποψηφιότητά του, αν οι δύο κύριοι υποψήφιοι δεχθούν να συνυπογράψουν μια διακήρυξη που είχε συντάξει και που περιείχε υποσχέσεις δεσμευτικές (επιτέλους, όσο γίνεται...) για μια πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος. Και η μεν ιδέα μιας πανηγυρικής συνυπογραφής δεν έγινε δεκτή, αλλά, χωριστά έστω, οι υποσχέσεις δόθηκαν από τους δύο υποψηφίους.

Ίσως ξαφνιάσει η άποψη ότι, σε διαφορετικό επίπεδο και με πολύ διαφορετικές μεθοδεύσεις, καλά νέα υπάρχουν και από την Ελλάδα. Το καλό νέο είναι η προβλεπόμενη ματαίωση (ή μακριά αναβολή - και βλέπουμε) της απειλούμενης αναθεώρησης του Συντάγματος. Γιατί, εκτός από το κακό της δυνατότητας ιδιωτικών πανεπιστημίων, η αναθεώρηση που σχεδιάζεται θα είχε ως κύρια πρακτικά θέματα τη δραστική μείωση της προστασίας των δασών (με τον αποχαρκτηρισμό δασικών εκτάσεων και με τη νομιμοποίηση αυθαιρέτων) και τον περιορισμό του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων - που και αυτός, τελικά, απέβλεπε στη μείωση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Από εδώ και πέρα, από τη στιγμή που η αντιπολίτευση έχει δηλώσει ότι δεν μετέχει στην παρούσα φάση της αναθεώρησης, η λογική πρόβλεψη είναι ότι τουλάχιστον οι επίμαχες διατάξεις θα καταψηφισθούν από την επόμενη Βουλή, γιατί δεν θα συγκεντρώσουν την πλειοψηφία των 180 που τώρα θα χρειάζεται. Και δεν υπάρχει πια η δικαιολογία ότι ψηφίζουμε πως κατ' αρχήν κάποιες διατάξεις χρειάζονται αναθεώρηση και δεν ευθυνόμαστε για το περιεχόμενο που θα δώσει στην αναθεώρηση η επόμενη Βουλή. Και αν, λέμε αν, η σημερινή αντιπολίτευση ξαναβρεθεί στην αντιπολίτευση, η ευθύνη της για ό,τι ψηφίζεται μέχρι και την ελάχιστη λεπτομέρεια της διατύπωσης είναι απόλυτη, αφού τίποτα δεν μπορεί να γίνει χωρίς τη δική της ψήφο. Και στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και σε άλλα...

Βεβαίως, η συμπερίληψη της ελληνικής περίπτωσης στα αισιόδοξα οικολογικά

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
<https://nomosphysics.org.gr>

μηνύματα στηρίζεται σε άθροιση ετεροειδών: αλλού λαμβάνονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και αλλού απλώς αποτρέπονται κάποιες δυνατότητες πρόσθετων προσβολών του. Τι να γίνει; Ο καθένας βάζει τον πήχυ όσο ψηλά μπορεί. Τουλάχιστον, ας μην τον κατεβάσουμε και άλλο, με μια αναθεώρηση που έτσι και αλλιώς είναι μάταιη αλλά μπορεί να γίνει και επικίνδυνη.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 18 Φεβρουαρίου 2007, σ. 25.